

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง "การปฏิบัติงานของบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร" มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษาในด้านการบริหารห้องสมุด ด้านงานเทคนิคของห้องสมุด การบริการของห้องสมุด การจัดกิจกรรมของห้องสมุด มีขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

การสำรวจประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ บรรณารักษ์ซึ่งมีคุณวุฒิสาขาบรรณารักษศาสตร์ที่ทำงานประจำห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำนวน 133 คน ในจำนวนนี้เป็นบรรณารักษ์ห้องสมุดที่ได้รับรางวัลห้องสมุดดีเด่นจากสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยตั้งแต่ปีการศึกษา 2528 ถึง 2531 จำนวน 11 คน และบรรณารักษ์ห้องสมุดที่ไม่ได้รับรางวัลดีเด่นจำนวน 122 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจดังนี้

1. สำรวจจำนวนครูโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ที่มีคุณวุฒิสาขาบรรณารักษศาสตร์จากเอกสารของสำนักงานที่โรงเรียนประถมศึกษาแต่ละโรงเรียน สังกัดอยู่ ดังรายละเอียดดังนี้ สังกัดกรุงเทพมหานคร (รายงานสถิติประจำปีการศึกษา 2531) ได้จำนวนครูที่มีคุณวุฒิสาขาบรรณารักษศาสตร์ จำนวน 73 คน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สำรวจจากแบบสอบถามเกี่ยวกับห้องสมุดโรงเรียนเอกชนส่วนกลาง พ.ศ.2530) ได้จำนวนครูที่มีคุณวุฒิสาขาบรรณารักษศาสตร์ จำนวน 67 คน สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย (สำรวจจากสถิติการศึกษาของโรงเรียนสาธิตสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2530) ได้จำนวนครูที่มีคุณวุฒิสาขาบรรณารักษศาสตร์ จำนวน 3 คน สังกัดวิทยาลัยครู (สำรวจจากหน่วยศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครู) ได้จำนวนครูที่มีคุณวุฒิสาขาบรรณารักษศาสตร์ จำนวน 2 คน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร (สำรวจจากหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร) ได้จำนวนครูที่มีคุณวุฒิสาขาบรรณารักษศาสตร์ จำนวน 13 คน รวมจำนวนครูที่มีคุณวุฒิสาขาบรรณารักษศาสตร์ จำนวน 158 คน

2. ส่งแบบสอบถามถึงผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในข้อ 1 เพื่อสำรวจจำนวนครูที่มีคุณวุฒิสาขารรณารักษศาสตร์ และทำหน้าที่เป็นบรรณารักษ์ห้องสมุด ซึ่งจากการสำรวจพบว่าครูที่ทำหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุดและมีคุณวุฒิสาขารรณารักษศาสตร์ มีจำนวน 133 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เฉพาะบรรณารักษ์ห้องสมุดดีเด่น มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษาจากหนังสือเอกสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ตลอดจนงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. สัมภาษณ์บรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ของห้องสมุด เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ทั้งบรรณารักษ์ห้องสมุดที่ได้รับรางวัลดีเด่น และบรรณารักษ์ห้องสมุดที่ไม่ได้รับรางวัลดีเด่น จำนวน 10 คน

3. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาประมวลและกำหนดขอบเขตของเนื้อหาแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ แล้วตั้งขึ้นเป็นหัวข้อคำถาม โดยผู้วิจัยปรับปรุงจากแนวคิดของสุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ (2521: 56-57) กรมสามัญศึกษา (2522: 12-14) พวา พันธุ์เมฆา (2525: 15-18) ธาดาศักดิ์ วชิรปรีชาพงษ์ (2528: 8-9) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530: 65-66) จิสโฮล์ม และ อีลี่ (Chisholm and Ely 1976: ไม่ปรากฏเลขหน้า) เดวี (Davie 1969: 263-264) ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

ส่วนสาระสำคัญของแบบสอบถามคือ

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระยะเวลาในการทำงาน วุฒิสถูสูงสุด หน้าที่การสอน และหน้าที่อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 10 รายการ

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการบริหารห้องสมุด ได้แก่ การวางนโยบายและวัตถุประสงค์ของห้องสมุด การคัดเลือกนักเรียนช่วยงานห้องสมุด การประชาสัมพันธ์ห้องสมุด การติดตามผลการใช้ห้องสมุด การทำสถิติต่าง ๆ ในห้องสมุด การรายงานห้องสมุดต่อผู้บริหาร จำนวน 15 รายการ

ตอนที่ 3 เกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านงานเทคนิคของห้องสมุด ได้แก่ การจัดหาหนังสือ การทำบัตรรายการหนังสือ การเตรียมหนังสือก่อนขึ้นชั้นบริการ การป้องกันการสูญหายของหนังสือ การสำรวจหนังสือ จำนวน 12 รายการ

ตอนที่ 4 เกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการบริการของห้องสมุด ได้แก่ บริการจ่าย-รับ บริการหนังสือจอง บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า บริการแนะนำการอ่าน บริการแนะนำการใช้ห้องสมุด บริการด้านการส่งเสริมวิชาการ จำนวน 17 รายการ

ตอนที่ 5 เกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรของห้องสมุด จำนวน 7 รายการ

ตอนที่ 6 เกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ในห้องสมุด

ส่วนสาระสำคัญของแบบสัมภาษณ์บรรณารักษ์ห้องสมุดที่ได้รับรางวัลดีเด่น

1. ขั้นตอนในการวางแผนนโยบายและวัตถุประสงค์ของห้องสมุด
2. การวางแผนการดำเนินงานห้องสมุด
3. วิธีการคัดเลือกสิ่งพิมพ์และวัสดุเข้าห้องสมุด
4. การประเมินผลงานห้องสมุด
5. การใช้ห้องสมุดส่งเสริมการเรียนการสอน
6. การจัดกิจกรรมของห้องสมุด

ลักษณะของแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นมี 2 แบบ คือ

1. แบบสอบถามแบบเลือกตอบ เช่น แบบให้เลือกตอบอย่างใดอย่างหนึ่งใน 2 อย่าง แบบให้เลือกตอบหนึ่งคำตอบจากหลายคำตอบ แบบให้เลือกตอบได้หลายอย่างจากหลายคำตอบ และแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี
2. แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด โดยให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี
4. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไข
5. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้ก่อนกับบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสมุทรสาคร โดยผู้วิจัยจะไปทำการทดลองด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ทราบข้อบกพร่องต่าง ๆ

6. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไข และทดลองใช้กับบรรณารักษ์กลุ่มเดิมอีกครั้งหนึ่ง จึงได้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์

การรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย ไปติดต่อกับสำนักงานซึ่งตัวอย่างประชากรสังกัดอยู่ เพื่อขอความร่วมมือและอำนวยความสะดวก
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วไปใช้ เก็บข้อมูลจากตัวอย่างประชากรที่ทำการศึกษ โดยส่งแบบสอบถาม พร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยที่โรงเรียนประถมศึกษาที่ตัวอย่างประชากรสังกัดอยู่ เพื่อมอบหมายให้ผู้บริหารอนุญาตให้บรรณารักษ์ตอบแบบสอบถาม เมื่อตอบแล้วให้ผู้ตอบส่งกลับมายังผู้วิจัยทางไปรษณีย์ โดยผู้วิจัยได้กำหนดซองปิดแสดมภ์ให้เรียบร้อยเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ตอบ ในกรณีที่แจกแบบสอบถามไปครั้งแรกแล้วไม่ได้รับคืนตามเวลา ผู้วิจัยจะแจกแบบสอบถามอีกครั้งหนึ่ง ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา 128 ฉบับ แต่เป็นแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์จำนวน 7 ฉบับ คงเหลือแบบสอบถามที่ใช้ได้จริง 121 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.98
3. ผู้วิจัยสัมภาษณ์บรรณารักษ์ห้องสมุดที่ได้รับรางวัลดีเด่น จำนวน 11 คน โดยการสัมภาษณ์ด้วยตนเองตามเวลาที่นัดหมาย เพื่อนำข้อมูลมาอภิปรายประกอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำข้อมูลจากแบบสอบถามในด้านสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามการปฏิบัติงานด้านการบริหารห้องสมุด การปฏิบัติงานด้านงานเทคนิค การปฏิบัติงานด้านการบริการ การปฏิบัติงานด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร มาแจกแจงความถี่ของข้อมูลแต่ละรายการ โดยใช้ค่าร้อยละ และนำข้อมูลทั้งหมดเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง
2. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานห้องสมุด วิเคราะห์โดยสรุปรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิด นำมารวมเป็นข้อแล้ว เรียงลำดับจากข้อมูลที่มีผู้เสนอมากที่สุดไปหาข้อมูลที่มีผู้เสนอน้อยที่สุดตามลำดับ
3. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ ได้นำผลการสัมภาษณ์มาประมวลโดยใช้ค่าความถี่แล้วเรียงตามลำดับจากน้อย และนำเสนอข้อมูลในรูปของความเรียง